

Flamenco-platworm kwam dansend ons land binnen

Rykel de Bruyne & Adriaan Gmelig Meyling, Stichting ANEMOON

In augustus 2023 zagen duikers exemplaren van een grote platworm die nog nooit eerder in onze Noordzee was waargenomen. Inmiddels heeft het dier zich van de Oosterschelde uitgebreid naar andere Zeeuwse wateren en werden ook al exemplaren bij wrakken in de Noordzee gezien. De flamenco-platworm is bezig met een gracieuze, onmiskenbare opmars.

Ontdekking en prijsvraag

Halverwege augustus 2023 kwamen bij Stichting ANEMOON meldingen en beelden binnen van een onbekende wormachtige. Plat als een pannenkoek, maar langgerekt-ovaal 'met de kleur van een plakje cervelaatworst' (bruin met spikkels). Het gaat om een zeer grote platworm. In artikelen en een prijsvraag op Nature Today werd het publiek gevraagd mee te denken over een passende Nederlandse naam. Uit de aanzienlijke respons werd de huidige naam gekozen, gebaseerd op de golvende randen en de sierlijk dansende voortbeweging van het dier. Deze doen denken aan de jurk van een Spaanse flamenco-danseres.

Identiteit en herkomst

De ware identiteit van deze platworm is op dit moment nog niet opgehelderd. Aanvankelijk werd aangenomen dat het de soort *Pseudoceros maximum* betrof, beschreven van nabij Napels. Het verspreidingsgebied van die soort omvat de Middellandse Zee en oostelijke Atlantische Oceaan. Maar dit is niet via DNA-onderzoek vastgesteld. Het is echter ook goed mogelijk dat we te maken hebben met een geheel andere soort, afkomstig van elders. Gedacht wordt daarbij aan een soort uit het genus *Phrikoceros*. Aangenomen wordt, mede vanwege het nieuw optreden en nog ontbreken in buurlanden, dat het een exoot is. Deze is dan vermoedelijk via menselijk handelen in ons land terecht gekomen. Import van larven in ballastwater van schepen is een optie, evenals aanvoer/doorvoer met of via materiaal van de schelpdierenkweek.

Herkenning

Langgerekt-ovale, zeer platte dieren. Duikers geven uit onze wateren fikse afmetingen op, tot een lengte van 15 cm en een breedte van meer dan 5 cm. Het lichaamsoppervlak lijkt glad, maar is bedekt met minuscule trilharen (onzichtbaar met het blote oog). Over het midden loopt een centrale richel, gevormd door de slokdarm. De voorrand aan de kopzijde loopt iets naar binnen; hier staan twee kleine sensorische koptentakels. De randen zijn golvend geplooid. De kleur is lichtbruin, geelbruin of beige, soms meer paarsbruin. Steeds met onregelmatige lichtere vlekjes. De randen zijn vaak lichter, ook de onderkant is lichter. De plooi over het midden is vaak donkerder. De dieren kunnen met de trilharen sierlijk en relatief snel over het substraat glijden, maar zich ook met golvende bewegingen zwemmend verplaatsen.

Vrijzwemmend 'dansend' exemplaar, nabij Plompe Toren (8 oktober 2023). (Foto: Marion Haarsma)

Flamenco-platworm in de Oosterschelde nabij de Zeelandbrug, kruiend over de zeebodem (18 augustus 2023). (Foto: Marion Haarsma)

Ecologie en verspreiding

De flamenco-platworm is zowel op rotsen als zandbodems aangetroffen. Ze voeden zich via een uitstulpbare zuigslurf (*proboscis*). Het voedsel zou kunnen bestaan uit mosdiertjes en andere kleine dieren. Ook zakpijpen lijken te worden aangevreten. Vrijwel alle platwormen zijn hermafrodit. Omdat een vaginale holte ontbreekt, vindt onderhuidse bevruchting plaats via een mannelijke stilet. Dat is een harde stekel die overal in het lichaam van een vrouwtje kan worden ingebracht. De zaadcellen migreren vervolgens door het lichaam op zoek naar eieren. Bevruchte eieren worden op het substraat afgezet. Kenmerkend voor platwormen is het grote regeneratievermogen. Bij veel soorten kan uit een stukje lichaam een nieuw individu ontstaan.

Verspreiding en trends in Nederland

De eerste waarnemingen stammen uit de zomer van 2023 uit de Oosterschelde bij de Zeelandbrug. Gelijktijdig en snel daarna volgden diverse andere duikplaatsen, waaronder bij Wemeldinge, Plompe Toren en Putti's Place. De soort vestigde zich al snel ook in het Grevelingenmeer. Ook uit de open Noordzee zijn inmiddels waarnemingen bekend; bijvoorbeeld bij een scheepswrak op 30 meter diepte (melding van Renate Olie). Aanvankelijk ging het om waarnemingen op relatief grotere diepte, tussen 14 en 30 meter. Tegenwoordig worden echter ook al exemplaren aangetroffen bij het stenen koren bij laagwater.

Vragen voor de toekomst

Hoe de uitbreiding van deze grote platworm verder gaat, is vanzelfsprekend een kwestie van afwachten. We hebben te maken met een zich snel verspreidende soort die nog geen jaar in ons land bekend is. Volgt het Waddengebied? Wat is de impact op langere termijn? Gezien de snelle uitbreiding mag worden aangenomen dat de dieren het hier naar hun zin hebben.

Verder lezen

Bruyne, R.H. de, A.W. Gmelig Meyling & B. Oonk, 2023. Brainstormen over platwormen. Natuurbericht Stichting ANEMOON.

Nature Today, 15 oktober 2023. [klik hier](#)

Stichting ANEMOON, Soorteninformatie: Flamenco-platworm (*Pseudoceros maximum*). [klik hier](#)

